

## SZTUCZNA INTELIGENCJA I NOSTALGIA W DZIEDZICTWIE KULTUROWYM – WSPARCIE CZY ABSURD? SCENARIUSZ DWUGODZINNYCH WARSZTATÓW

**Format:** Warsztat inspiracyjny

**Grupa docelowa:** Seniorzy posiadający podstawowe kompetencje w zakresie obsługi komputera

**Czas trwania:** 120 minut

**Poziom:** Wprowadzający – nie jest wymagana wcześniejsza wiedza techniczna ani znajomość AI

**Styl prowadzenia:** prezentacja połączona z refleksją i dyskusją

### ZAŁOŻENIA EDUKACYJNE

---

Celem warsztatów jest rozwijanie wiedzy seniorów na temat działania sztucznej inteligencji oraz jej możliwości przy wykorzystaniu przykładów z Łotewskiego Kanonu Kultury i Biblioteki Cyfrowej. Warsztaty mają również wzmacniać ciekawość oraz poczucie pewności w korzystaniu z AI jako narzędzia wspierającego zarówno działania twórcze, jak i codzienne aktywności.

### CELE EDUKACYJNE

---

1. Przedstawienie podstawowych pojęć związanych z AI oraz przykładów jej zastosowań w codziennym życiu.
2. Pokazanie możliwości AI w zakresie wyszukiwania informacji, rozpoznawania obrazów, generowania tekstu i syntezy głosu.
3. Zachęcanie uczestników do aktywnego udziału, refleksji oraz krytycznego myślenia o możliwościach i ograniczeniach AI.
4. Wzmacnianie związku pomiędzy środowiskiem cyfrowym a dziedzictwem kulturowym.

### SZCZEGÓŁOWY SCENARIUSZ ZAJĘĆ

---

#### 1. WPROWADZENIE

---

Na początku uczestnicy zapisują na karteczkach samoprzylepnych jedną pozytywną oraz jedną budzącą wątpliwości myśl dotyczącą AI. Karteczki zostają umieszczone na tablicy i wspólnie omówione. Dyskusja: Co budzi największy niepokój w związku z AI, a co wydaje się najbardziej pomocne? Miniankieta: Czy uczestnicy korzystali wcześniej z narzędzi AI?

Przykładowe wprowadzenie

„To spotkanie ma pomóc Wam lepiej zrozumieć AI i poczuć się pewniej w korzystaniu z nowych technologii. Nie chodzi o to, żeby zrobić z Was specjalistów od sztucznej inteligencji. Nie musicie rozumieć ani zapamiętać wszystkich narzędzi, o których dziś wspomnimy. Jeśli chcecie, możecie po prostu słuchać. Aktywny udział jest całkowicie dobrowolny.”

## 2. FAKTY I MITY O AI

---

Uczestnicy otrzymują kostki skojarzeniowe zawierające prawdziwe i fałszywe stwierdzenia dotyczące sztucznej inteligencji. Każde hasło jest wspólnie omawiane, a uczestnicy zastanawiają się, czy dane stwierdzenie jest prawdziwe czy fałszywe. Osoba prowadząca krótko wyjaśnia odpowiedzi i pokazuje slajdy przedstawiające zastosowania AI w różnych obszarach życia.

## 3. SZTUCZNA INTELIGENCJA A DZIEDZICTWO KULTUROWE

---

Praca z Łotewskim Kanonem Kultury. Na ekranie pojawiają się dwa obrazy: reklama motoroweru Rīga oraz zdjęcie aktora Eduardsa Pāvulsa z filmu Ceplis. Uczestnicy zastanawiają się, czy AI będzie potrafiła je rozpoznać. Osoba prowadząca wykorzystuje ChatGPT lub Bing Image Recognizer, aby sprawdzić wyniki. Dyskusja: Dlaczego AI rozpoznaje lub nie rozpoznaje danych obrazów? Czy AI uczy się na podstawie naszych pytań? Dlaczego AI odmawia identyfikowania osób?

## 4. ZADAWANIE PYTAŃ W CHATGPT

---

Uczestnicy (indywidualnie lub w parach) próbują zadawać pytania sztucznej inteligencji. Przykłady: „Co znajduje się na banknocie 100 łatów zaprojektowanym przez Rihardsa Zariņša?” lub „Dlaczego mieszkańcy Łatgalii gromadzą się w maju przy przydrożnych krzyżach?” Uczestnicy mogą korzystać z przygotowanych szczegółowych instrukcji, a osoba prowadząca i asystent służą pomocą w razie potrzeby. Po ćwiczeniu odbywa się rozmowa o tym, czy odpowiedzi AI były satysfakcjonujące oraz jak można ulepszać prompty. Na ekranie wyświetlany jest również obraz banknotu 100łatowego z 1923 roku. Osoba prowadząca dodaje ciekawostkę, wyjaśniając, że banknoty drukowano na papierze produkowanym w papierni Līgatne, natomiast późniejsze emisje, po pojawieniu się fałszerstw, drukowano w Wielkiej Brytanii aż do 1938 roku.

## 5. ZADANIE TWÓRCZE – PISANIE I ODCZYTYWANIE WIERSZA PRZEZ AI

---

Osoba prowadząca przedstawia ćwiczenie pod tytułem „AI tworzy i czyta poezję”. Uczestnicy wykonują kolejne kroki zgodnie z instrukcją:

1. Otwórz ChatGPT.
2. Wpisz prompt: „Napisz dwie czterowersowe zwrotki w stylu Aleksandra Čaksa o Rydze, ludziach i dźwiękach miasta. Użyj słów: rynsztok, przedmieście, bulwar, woźnica, serce.”
3. Skopiuj wygenerowany wiersz.
4. Otwórz stronę <https://tilde.ai/lv/voicesynthesis/>.
5. Wybierz głos i wklej tekst wiersza.
6. Odsłuchaj wygenerowaną przez AI interpretację. Dyskusja: Jakie emocje i nastrój ma ten wiersz? Dlaczego jeden z głosów wydaje się znajomy? Opcjonalnie można również pokazać animowaną postać recytującą wiersz.

## 6. GENEROWANIE OBRAZÓW

---

Na ekranie wyświetlane jest zdjęcie doliny Gauji. Osoba prowadząca wpisuje do ChatGPT polecenie: Wygeneruj zdjęcie doliny Gauji. Po wygenerowaniu obrazu uczestnicy wspólnie zastanawiają się: Co sugeruje, że obraz został wygenerowany przez AI? Kto posiada prawa autorskie do takiego obrazu? Czy inni mogą go swobodnie wykorzystywać?

## 7. DODATKOWE ĆWICZENIA

---

Rozpoznawanie obrazów generowanych przez AI:

1. <https://whichcontentisreal.netlify.app/>
2. <https://goodthingsaustralia.org/learnresource/aiimagequiz/>
3. <https://decopy.ai/aiimagedetector/>

Analiza tekstów generowanych przez AI:

1. <https://www.undetactable.ai/>
2. <https://www.plag.lv/>

### Podsumowanie i refleksja

Refleksja grupowa: Jakie zadania zlecono AI (wyszukiwanie informacji, pisanie, mówienie, generowanie obrazów)? Co okazało się najtrudniejsze? Co najbardziej zaskoczyło uczestników? Osoba prowadząca podsumowuje najważniejsze wnioski i zachęca uczestników do dalszego poznawania narzędzi AI. „Jednym z obszarów, w których AI mogłaby realnie wspierać moją pracę nad podcastem, jest...” (np. montaż, transkrypcja, promocja, porządkowanie struktury odcinka)

### Potrzebne zasoby

- Komputery lub tablety z dostępem do internetu (1 urządzenie na 2 uczestników).
- Karteczki samoprzylepne i markery.
- Projektor lub monitor.
- Przygotowane slajdy („Czym jest AI?”, „Gdzie wykorzystywana jest sztuczna inteligencja?”).
- Wydrukowane instrukcje do ćwiczeń „Co AI wie o łotewskich łąkach?” oraz „AI tworzy i czyta poezję”.
- Dostęp do <https://chat.openai.com> and <https://tilde.ai/lv/voicesynthesis/>.

### Wskazówki metodologiczne dla osoby prowadzącej

- Na początku warto podkreślić, że AI jest narzędziem, a nie myślącą istotą. Regularnie przypominaj uczestnikom, w jaki sposób AI uczy się i generuje odpowiedzi.
- Wykorzystuj humor i porównuj odpowiedzi AI do ludzkich doświadczeń. Zachęcaj uczestników do zadawania pytań i proszenia o pomoc.
- Zwracaj uwagę na bezpieczeństwo danych i prywatność podczas korzystania z AI (np. przy pracy z głosem, zdjęciami czy danymi osobowymi).
- Formułuj proste i jasne zadania.
- W przypadku grup większych niż pięć osób warto zapewnić obecność asystenta.
- Mów wyraźnie i spokojnie, upewniając się, że wszyscy rozumieją instrukcje.